

Hållt fast i polen din!
Det är väl inte olager än,
för stjärnorna på himmelen
de lysa.

Denna Staffansvisa är uppskatt-
nad efter Jönse Häusson i från V.
Vram, som för en femtio, sextio år
sedan varit med om att sjunga den
i "torpen," byarna Härestaål, Björkeröd
och Trorööl. Man red inte utan gick,
så slapp man besväret med hästar-
na, och så kunde man komma in i
stugan, bli "bersatt" och trakke-
rad där. När man fått sina "schinka-
sker" och gått ut, sjöng man de tåg-
ge sista versarna. Sjungningen bör-

jade vid 7-tiden annandagsmorgon
och kunde vara ändra till middagstid.
— Enligt nygift av Elna Anders
Lars, Liarum, som för en femtio år
sedan tjänte i Trorööl, brukade man
även där rida vid Staffansjung-
ningen. Tidligt annandagsmorgon möt-
tes "Staffansriare" från Trorööl och
Vram på landsvägen vid Sätarööl
för att vattna sina hästar i "Volera-
bäcken" som utgör gräns mellan Tro-
rööl och Sätarööl å ena sidan och V.
Vram å den andra. — Efter att länge
ha legat nere har Staffansjungningen
i år (1917) åter uppsatt i Sätarööl,
betecknande sig ej av pojkarne, utan
av fyra energiska köer.

Sankt Staffen kom rider sina hästar till vanns. Han skrajar den brune, han stryker den
 Vaka med oss julanatt!
 Där skäddar han en stjärna i Österland. den gule den lägger han gull-
 Vaka med oss julanatt! Vaka du och med oss alla! sooken upp på.

"Vad mände den stjärnan betyda alltså?" Sin rider hon så fast som fågeln hon flyger.
 "Jo, si här skall föölas ett bättre barn än jag."

"Si, skall här nu föölas ett bättre barn än jag, Sin vär som han rider ett stycke på väg,
 så stalt nu upp du hane och gal!" så möter han vår Herre, en gammal man

Den hane var skädder och lagde upp på fat. Det brukar ju vara en gammal mans plägsed,
 Han bestade sina vingar så högt som hangal. när som två mötas, så kalas de ju vid.

Herodes han gångar sig åt stensullen in. Si Herren han rätte sig till jordens med,
 Där skäddar han fålarne runt omkring. si rolen och månen de skajte han därvid

"Nu haaver jag skapat två så dögliga ting,
skapa du nu två andra, ja lika därefter!"

Si, Herodes han satte sig till jorden ned,
si, ormar och slangar de skapte han der vid.

"Nu haaver jag skapat två så gruveliga ting,
men jag kan varken giva dem liv eller and."

Men Herren han räcker ut sin mildrika hand,
så gav han dem liv, men slöttingen and.

Men Herodes han slog sina handskar uti bord,
han stod där en timme, han talte inket ord.

Herodes, han svänger sin gångare omkring,
sin rider han tillbaka i trav och i spring.

Nu haaver jag sjungit denna visa till slät,
så önskar vi åter en fröjdefull jul.

Leedan man fått träktering sjunges denna vers:

Nu tacka vi eder för denna gång.

Taka med oss julanatt!

För det Trå haven bevisar och oss.

Taka med oss julanatt!

Taka du och med oss alla!

Visan är upptecknad efter Anders
Mansson i Linderöd, som varit
med om att sjunga den i Ullarp, To-
arp och Liarum. Där brukade man
rida vid Staffaussjungningen. När
man skulle sjunga utanför stugfönstren,
ställde sig de, som sjöngo bäst, närm-
mast varandra, men för öfrigt hur
som helst. Sista gången man red Staf-

fen var omkring år 1880, men då söp sig en av "riarna" så "blödsens full", att han föll av hästen och höll på att slå ihjäl sig. Sedan fingo drängarna inte låna hästar mer, och därmed var det slut med Staffeus sjungningen. — Enligt uppgift av Kristen Olsson i Toary var det före den tiden hemmasönerna, som skötte Staffeus sjungningen, och de åktade sig mera att inte bli fulla, så att det vackra uppåttaget sj förstördes. Efter sjungningens slut samlades man annandagsmiddagen på ett bestämt ställe i trakten, dels kanske för att hämta äpplen och nötter, som man måste lägga in, då man fått för många, dels och framför allt för att leka och dansa. De följande julkvällarna besökte man i

bestämd ordning trakten ställen, så att man under hela veckan mellan jul och nyår inte gjorde något annat än lek och dansade. När ungdomen så där "gick i hobbo" legte jul "vankades det på sin höjd joresylta och röd betor och ville man dricka, stod det ett kruis med dricka eller vatten på bordet. Men, som uttrycket angiver, man gick ju och så i hobbo för att leka och ha roligt och inte för att äta.

När hemmasönerna blevo äldre och togo mot ställen, lämnade de Staffeus sjungningen åt drängarna, dessa förstodo inte så väl att hålla måttan, och därför gick det, som det gick — den gamla, vackra seden urartade till fylles och skval, så att man till sist måste göra slut på den.

En jungfru gick te sin lille brunn
för att hämta se litet vunn.

Där fick hon se en haselgren, så grön, så grön.

"Hördu min lille haselgren, varföre så ärdurå grön?"

"Jag äter mull, jag dricker vunn, där före så är jag så grön."

"Hördu min lilla jungfru min, varföre så är du så fin?"

"Jag äter socker, jag dricker vin, där före så är jag så fin."

"Hördu min lille haselgren, varföre så säger du så?"

Jag haver två bröder på konungens gård, de kunna väl
huggadiga."

"Hugga de mig av om vintern, om sommaren så är jag så grön.
Men om jungfruen visste mödomeu sin, den får
hon nog aldrig igen."

Av Nils Vilhelm Ehrenberg (Skräddar-Vilhelm), Tågare.

Jag såg ett ljus i Österland,
det lyske som en stjärna.
Det var så likt den lilla vän.
Jag älskar dig så gärna.

Om vi ovänner skulle bli,
som såta vämmar varit.
För en så liten kung
ha vi vår vänskap brutit.

Jag tror, den vän han lever än,
han känner öfver sitt ljus igen
emellan såta vämmar.

Den kortvordlivan i grön lund,
när hon sin makea möter,
hon vandrar världu vitt omkring,
killedes hon finner maken sin.
Då är hon helt utkröthad.

Vissan är uttryckt efter Nils Vilhelms Ehrenborg (Skräddar-Vilhelm),
Tågare. Han är född i Häglinge
socken i Västra Götalands län,
och har såsom skräddare flökat
mycket omkring både i Fresta,
Gärds och Götalands län.

Torp, Borg, Öng Jätten Fjärfin och Lunds domkyrka.
Det var på den tiden, när Lunds domkyrka skulle byggas. Då kom där en jätte till kungen och bjöd sig att bygga den, mot att man sade hans namn, innan kyrkan var färdig. Om man inte kunde det skulle han ha sol och måne eller kungens hjärta. Det var ju billiga villkor, tyckte kungen. Stannet skulle man väl kunna räkna ut, bara man fick tid på sig.

Men vad tiden led, blev det alltmer klart för honom, att detta icke var någon lätt sak. Han tog till att grubbla och fundera och gav sig ingen kvadrera varken till att äta eller dricka. Men hur

han grubblade och funderade kom han ändå ingen vark. När arbetet började nåt som sitt slut, vart han rent förkvad. Och när den näst sista dagen av arbetet var kommen och han ändå icke hade funnit ut jättes namn, var han så säker på, att han skulle komma att mista sitt hjärta, att han lät allting gå vind för våg och gav sig ut att gå, vart benen ville bära honom. Inte funderade han just mycket, och icke gick han just fort, men till slut blev han ändå så sömrig och trött, att han måste lägga sig rak ned på marken och sova.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det var nyss på en kulle, som
kungén hade råkat lägga sig. När
han hade sovit en stund, vaknade
han vid en sång inifrån berget:

"Kysa, dussa, liten kinn!

Morgon kommer fader din,

Fjärfinn,

med sol och måne att trilla ned
eller kungens hjärta att leta ned."

När då blev det annat av för kungen
än grubbla och säga! Han hade åstad med
Lund det förkaste han orskade. Det var
minsam och så hög tid, för när han
kom fram, höll jätten just på med
att skjuta in den sista stenen, och
säker var han om att få kungens hjär-
ta, det syntes på hans skadeglada grin.
Men kungen gick fram till honom så

frimodigt och gällt som inte för
mången god dag och sove helt
muntert:

"God morgon, Fjärfinn!

Skjut stenen bättre in!"

Men då blev jätten så arg, att han
lät stenen falla och gick sin
väg, och där för han Lunds
domkyrka aldrig bli färdig.

Berättad av Nils Pettersson
i Liarum. Nils Petter är född i
Olary, en granby till Liarum,
och har vistats i denna by
hela sitt liv. Särskilt är han
slängd i gåtor och "enkör" för
övrigheten käre gubbe, som håller
på gammalt och fornt, och där för och
vet att tala om sådant.

X.

Truls i Ånga. 1840

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

10.

10.

"Truls i Ånga,
han hade tre bröder."

sagt:

"Jag klär mig silke svart,
jag klär mig till sorg,"

De börjar den visan som förr sjöngs i Olary
och trakten däromkring om en händelse,
som skall hanna tillbragits sig i den byn.

den näst äldsta:

"Jag klär mig silke vitt,
jag klär mig till lik."

Då fanns det bara en gård i Ånga, som
Olary hette, och den som bodde där, kal-

och den yngsta:

"Jag klär mig silke röd,
jag klär mig till död."

lades "kungen i Ånga." Truls i Ånga ha-
de tre söner, och om dem blev det snitt,
att de skulle mördas sina systrar. Där-

för gick de ut ur landet, medan
de ännu voro små. Men när de blivit

vuxna, återvände de för att söka upp
sin fädernagård. Juldagsmorgonen ha-
de deras tre systrar klätt sig för att gå
till julotta i kökshälsan, där den närmaste
kyrkan låg fanns, fast där numera inte
finns någon. Därvid hade den äldsta

igen varandra, och bröderna mördades sina
systrar, och tog deras kläder. Där var och en
blivit dödad, sprang de upp en källa, och ännu
finnas de tre hällorna i kökshälsan. Till den ena av
den ha sjukha brukat komma för att blicka på
dess vattnen. — Bröderna kommo strax därefter
till Duckery, och där stego de upp på en stor

sten för att se sig om. Då de nu fingo syn
på kungens gård i Ödga, så led den yngste
Är det vår faders gård vi se,
då må stenen springa i öfvermak,
och jag må stå på den minste!"

Läskedde, och skuen fick efter bröckerna nam-
net "Vallareskenen." Bröckerna gingo upp
till gårdens, men Truls i Ödga kände igen
sina dottrars kläder och skötnorden alla.
Imman den yngste dog, hann han emellertid
säga:

Truls i Ödga var min far
och Ödgar liten min mor."
Då sköth fadern och krå sig själa i försviolen

XL 1124

över att hava dödat sin älsöner. Kläderna
änmade skaffa ett silverhörn från Kö-
penhamn för att säkra upp över de dö-
da, men på den tiden streckolans han-
och svenska om skäme, så att det på
en dag tre gånger bytte ägare och lär-
för kunde korsen i beskickas och kom-
att bliva hängande kvar i Köpenhamns
kyrka. Men den röjde sedan till jälsig.
— Ännu står ett präkors utaför gaveln
till Johan Kraus hus i Ödga och för
i värdelu stod det ett järnkors under sängen
inne i själva stugan. Då en karl för några
år sedan vid en byggnad i gården fög

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

port kräkorset blev honom så sjuk, att han höll på att bli verig, och det hölls ett
förfärligt eväsen om mätterna på den plats, där korset ställt. Sedomman satt
nytt det igen, blev emellertid både orens slut och kärlek frisk. — Egendom-
ligt är, att numera endast få personer kunna berätta sängen i denna form,
den för Olary och konstliga hela Skåne gemensamma. I stället berättade den
variant, som framställes i den nyss från landet stannande visan om "Per
Tyrsson i Vänge och fru Karin i Stränge." Denna emskändighet beror säkert
där på, att sängen flera gånger framställes i ortstidningarna tillsammans
med den senare visan, som därvid uttyckligen påstås "ännu leva på folks
läppar" i trakten. Med händ respekt för det betydliga har folk så övergivit den
muntliga traditionen; det är endast äldre personer, som ännu kunna komma i-
någ, hursom föräbbar sjöng den gamla visan, och därför bevarat den ur-
sprungliga traditionen; från den har jag sängen. Ingen i orten minnes om
sa mer av den gamla visan, än vad som här återgetts.

När jätten Finn skulle bygga Lunds domkyrka, gav han sig till rygg på "råsen" för att hämta grus och sten. När han fyllt sin stora säck, hade han rakat ett bra hål, och där samlade sig så småningom vatten, så att en hel sjö uppstod. Men jätten hade haft ett hål på säcken, som han inte visste om, och när han nu gick och hade den på ryggen, så brösk det då och då en försvärlig kunk med på marken. Jätten märkte ingenting, förän han gått en hel mil, och där var där ingenting vidare kvar i säcken. Då blev han så arg, att han tönde ut det som var kvar i säcken, och där blev en stor kulle. Var han sedan hämtade sig grus ifrån, vet jag inte, men sjön kunde se ännu, för det är Bösaryssjön, och all grusen som jätten tagit, den ligger i en lång rad kullar och råvar ända hit till Bösary, och den store kullen där han tönde säcken, syns inne på Bösaryas. Och sant är det, för den lever ännu, som så det sist.

Av Johan Andersson, Bösary.

I Toarja hall bodde ett förr i världen en jätte, som hette Skratte. Han var god vän med Toarja bönder, som föresten bidde två bodde tillsammans i en gård så nära hallen, att västra uthuslängan låg ingrävd i backen. Ja, han var så god vän med dem, att han lärde dem jängar, och det i skuggans ända. Det tog lång tid för Toarja bönder att skrapa ihop så mycket jängar, manko. Men när de äntligen hade gjort det gävo de sig upp på hallen med dem för att be behålla igen dem. När de knuckade på dörren och badde att få tala med Skratte, svarade en röst inifrån berget: "Skratte är död för sju år sen." — Trollkärningen stod på vänskapligast fot med koinnorna i gården och brukade säga mot hör att swimma. Men som hon inte ville bli sedd, fingo de lägga hören på en sten utanför bergadörren, så kom kärningen och tog den, när de voro gångna. När de ville hämta sin hör igen, lade de en brödkaka till betalning på stenen och gingo bort en stund. När de kommo igen, hade kärningen tagit brödkakan och lagt dit det swimma.

Av Nils Mattsson, Toarja.